

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА
Навчально-науковий інститут екології

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Збірник наукових статей
XVIII Всеукраїнських наукових
Таліївських читань
(20 жовтня 2022 року)

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Харків
2022

ББК 28.081
УДК 504

Рекомендовано до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 2 від 17.11.2022 р.)

Посвідчення УкрІНТЕІ МОН України № 1075 від 20 грудня 2021 р.

Редакційна колегія:

Максименко Н. В., д-р геогр. наук (голова редколегії);
Ачасов А. Б., д-р с.-г. наук; Балюк С. А., д-р с.-г. наук; Некос А. Н., д-р геогр. наук;
Назарук М. М., д-р геогр. наук; Сонько С. П., д-р геогр. наук; Коваль І. М., д-р с.-г. наук;
Шпаківська І. М., канд. біол. наук; Гололобова О. О., канд. с.-г. наук; Кочанов Е. О., канд. військ.
наук; Тітенко А. В., канд. геогр. наук; Клещ А. А., канд. геогр. наук; Рябенський А. В.;
Баскакова Л. В.; Гречко А. А. (технічні секретарі).

Адреса редакційної колегії:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 6, к. 480а.
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Навчально-науковий інститут екології
Тел. 707-53-36, e-mail: monitoring.ecodepart@gmail.com

Охорона довкілля: зб. наук. статей XVIII Всеукраїнських наукових Таліївських читань. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 187 с.
ISBN 978-966-285-746-7

Розглядаються сучасні проблеми раціонального природокористування та охорони природи, оцінки екологічного стану компонентів і комплексів довкілля. Висвітлені наукові та освітянські проблеми заповідної справи в Україні. Також надано результати міжнародного співробітництва в галузі екологічної освіти і просвітництва.

Для науковців, фахівців-екологів, викладачів, аспірантів, магістрів і студентів вищих навчальних закладів

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за добір, точність, достовірність наведених даних, фактів, цитат, інших відомостей.

Матеріали друкуються мовою оригіналу

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

XVIII Всеукраїнські наукові Таліївські читання проводяться за підтримки Проєкту:
Erasmus+ – Multilevel Local, Nation- and Regionwide Education and Training in Climate Services, Climate Change Adaptation and Mitigation (ClimEd);

International Visegrad Foundation Project – Green & blue infrastructure in post-USSR cities: exploring legacies and connecting to V4 experience

ISBN 978-966-285-746-7

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2022
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2022

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДИ

БРУСЕНЦОВА Н. О. ЗБЕРЕЖЕННЯ КУНИЦЕВИХ (MUSTELIDAE) НПП «ТУЗЛІВСЬКІ ЛИМАНИ» В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	6
ВАСИЛЮК О. В. ПРО ЗАГРОЗУ ЗБЕРЕЖЕННЯ РОСЛИН-СУПЕРЕНДЕМІКІВ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ НА ПІВДНІ ТА СХОДІ УКРАЇНИ	9
ГРЕБЕНЩИКОВ В. НОВА ЗНАХІДКА LEUCOCORTINARIUS BULBIGER (ALB. & SCHWEIN.) SINGER, ЗАНЕСЕНОГО ДО ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ	12
ЖУК Ю. І. ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ	15
ЗАГОРОДНЮК Н. В., ЗАРЮКОВА К. С. МОХОПОДІБНІ В ЕКОТОПАХ ЗАПОВІДНОГО УРОЧИЩА «ЛЕТЮЧІ ПІСКИ» (ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ)	18
КОЧАНОВ, Е. О., ЛОБАЧ П. С. КЛІМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОПАЛЮВАЛЬНОГО ПЕРІОДУ	22
КУДРЯ С. І., ТАРАРІКО Ю. О., ЛИЧУК Г. І., КУДРЯ Н. А. РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ РІЛЛІ В СТАЛИХ ОРГАНІЧНИХ АГРОЕКОСИСТЕМАХ...	24
КУХАР І. І. ВПЛИВ ДЖИПІНГУ НА ПРИРОДНІ ЕКОСИСТЕМИ	27
МАКСИМЕНКО Н. В., БУГАКОВА М. В. ДИНАМІКА, ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ ЛІСОВИХ ПОЖЕЖ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	30
НЕКОС А. Н., ПАРШУКОВ Г., ТАРАНСКАЯ С. СМАРТ ТЕХНОЛОГІЇ НА СЛУЖБІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ МАЛИХ МІСТ	34
ОСТРОУШКО М. В. ОСНОВНІ ЗАСАДИ КАРТОГРАФІЧНОГО ЗОБРАЖЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ НА ТЕРЕНАХ М. КРИВИЙ РІГ	37
ПИТУЛЯК М. Р., ХОМ'ЯК Н. В. ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТЕР'Я	40
ШИЯН Н. М. RHARONTICOIDES TALIEWII (KLEOROW) M.V. AGAB. & GREUTER: КОРОТКА ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОХОРОНИ В УКРАЇНІ	45
ЩЕРБАКОВА О. Ф., НОВОСАД В. В., НОВОСАД К. В. ІНТРОДУКЦІЯ ТА РЕІНТРОДУКЦІЯ – ЯК СПОСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІТОГЕНОФОНДУ НАЙВРАЗЛИВІШИХ РАРИТЕТНИХ ВИДІВ ТЕХНОГЕННОЇ ЗОНИ ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО ЕНЕРГОКОМПЛЕКСУ	48
ЮЗИК Д. І., ЮЗИК А. В. ЕКОЛОГО-ФАУНІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОРНІТОФАУНИ СОНЯЧНИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ В СЕЛИЩІ ПУТИЛА (БУКОВИНСЬКІ КАРПАТИ)	52
ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ КОМПОНЕНТІВ І КОМПЛЕКСІВ ДОВКІЛЛЯ	
DOBROS P. A., CHERKASHYNA N. I. FEATURES OF HEAT ISLAND FORMATION OF EUROPEAN CITIES	56
HRANOVSKA L. M., IVANOV V. I. VALUE OF FOREST SHELTER-BELTS FOR COMBATING LAND DEGRADATION AND DESERTIFICATION IN THE STEPPE OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF CHANGES IN CLIMATE	58
KROTKO A., CHERKASHYNA N. I. COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF THE ENVIRONMENTAL NETWORK	

Як ми бачимо, у наведених прикладах картографічних матеріалів добре видно об'єкти міської інфраструктури та техногенні ландшафти, що допомагає оцінити їхній вплив на природоохоронних об'єкт.

Використання GIS-технологій у природоохоронній діяльності допомагає оперативно опрацьовувати інформацію, інвентаризувати, аналізувати отриману інформацію, готувати текстово-графічні звітні матеріали з метою прийняття управлінських рішень. Тож саме такі сучасні методи актуалізації інформації допомагають при проектуванні і створенні природоохоронних територій та забезпеченні ефективного існування природоохоронного об'єкта.

Список використаних джерел: 1. Бондаренко Е.Л. ГІС – технології в картографії 2. Часковський О., Андрейчук Ю., Ямелинець Т. Застосування ГІС у природоохоронній справі на прикладі відкритої програми QGIS 3. <https://kdrp.edu.ua/pryroda-kryvorizhzhia/pryroda-ta-liudy/pryrodookhoronni-objekty>

УДК 556:504 (477.84)

ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОДОКОРИСТУВАННЯ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТЕР'Я

ПИТУЛЯК М. Р., ХОМ'ЯК Н. В.

myroslava.pytuliak@gmail.com homyaknatalia0711@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

У статті розглянуто особливості водокористування на території Тернопільського Придністер'я. Використання води у досліджуваних територіальних громадах, в основному іде на питні та санітарно-гігієнічні потреби.

Ключові слова: водокористування, особливості, територіальні громади

The article examines the peculiarities of water use on the territory of Ternopil Transnistria. The use of water in the studied territorial communities is mainly for drinking and sanitary and hygienic needs.

Key words: water use, features, territorial communities

Тернопільське Придністер'я – географічно охоплює територію колишніх Буцацького, Монастириського, Заліщицького та Борщівського районів. Сьогодні це території об'єднаного Чортківського адміністративного району (рис 1). Безпосередньо до Дністра примикає 8 територіальних громад – Монастириська, Коропецька, Золотопотіцька, Товстенська, Заліщицька, Борщівська, Іване-Пустенська та Мельнице-Подільська.

Рис. 1. Адміністративні території Тернопільського Придністер'я

У межах досліджуваної території Тернопільського Придністер'я, окрім великої річки Дністер, протікає 3 середні річки (Золота Липа, Стрипа, Серет), 5 малих річок (Гнила, Коропець, Джурин, Тупа, Нічлава) і близько десяти дуже малих потоків, довжиною до 50 км [5]. Тут зосереджено 11 гідрологічних заповідних об'єкти, з яких 9 гідрологічні пам'ятки природи місцевого значення, загальною площею 8,76 га, 2 іхтіологічні заказники – «Касперівського-

Городоцький» (36,8 га) і «Городоцько-Добрівлянський» (51 га) [4]. Важливу роль у збереженні водних ресурсів Тернопільського Придністер'я відіграє НПП «Дністровський каньйон» та РЛП «Дністровський каньйон».

Водокористування у межах визначених територіальних громад включає забір води з поверхневих водних об'єктів, із підземних водоносних горизонтів, використання свіжої води та скидання стічних вод. Статистичні дані (звіт водгоспу форма 2ТП [1]) ведуться для Борщівської, Заліщицької, Монастирської, Коропецької і Товстенської територіальних громад. Відповідно аналіз структури водокористування у даному дослідженні буде проведено лише для цих громад.

За обсягами забору води у межах Тернопільського Придністер'я лідирує Товстенська територіальна громада, за 2021 рік підприємства і населення громади використали 0,438 млн. м³ свіжої води. У більшості територіальних громадах Придністер'я переважає забір води із підземних горизонтів (рис. 2).

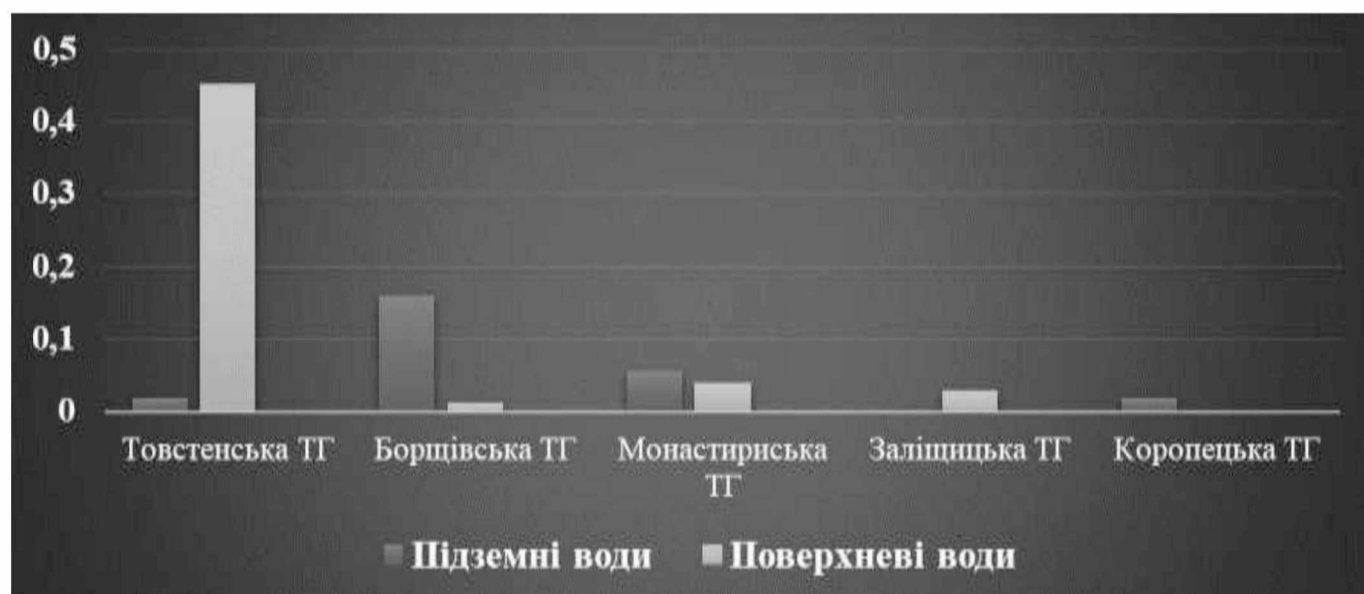

Рис. 2. Об'єми забору води у територіальних громадах Тернопільського Придністер'я, млн. м³

Лише у Товстенській громаді більше 95% забору води здійснюється із поверхневих водних об'єктів. Тоді як у Коропецькій громаді увесь водозабір проводиться із підземних джерел, у Борщівській громаді – 93%, у Заліщицькій – 66%, у Монастирській – 57% використаної води надходить із підземних горизонтів.

Використання води у досліджуваних територіальних громадах, в основному іде на питні та санітарно-гігієнічні потреби (55-95%), у Товстенській громаді близько 90% використаної води затрачається на виробничі потреби (рис. 3).

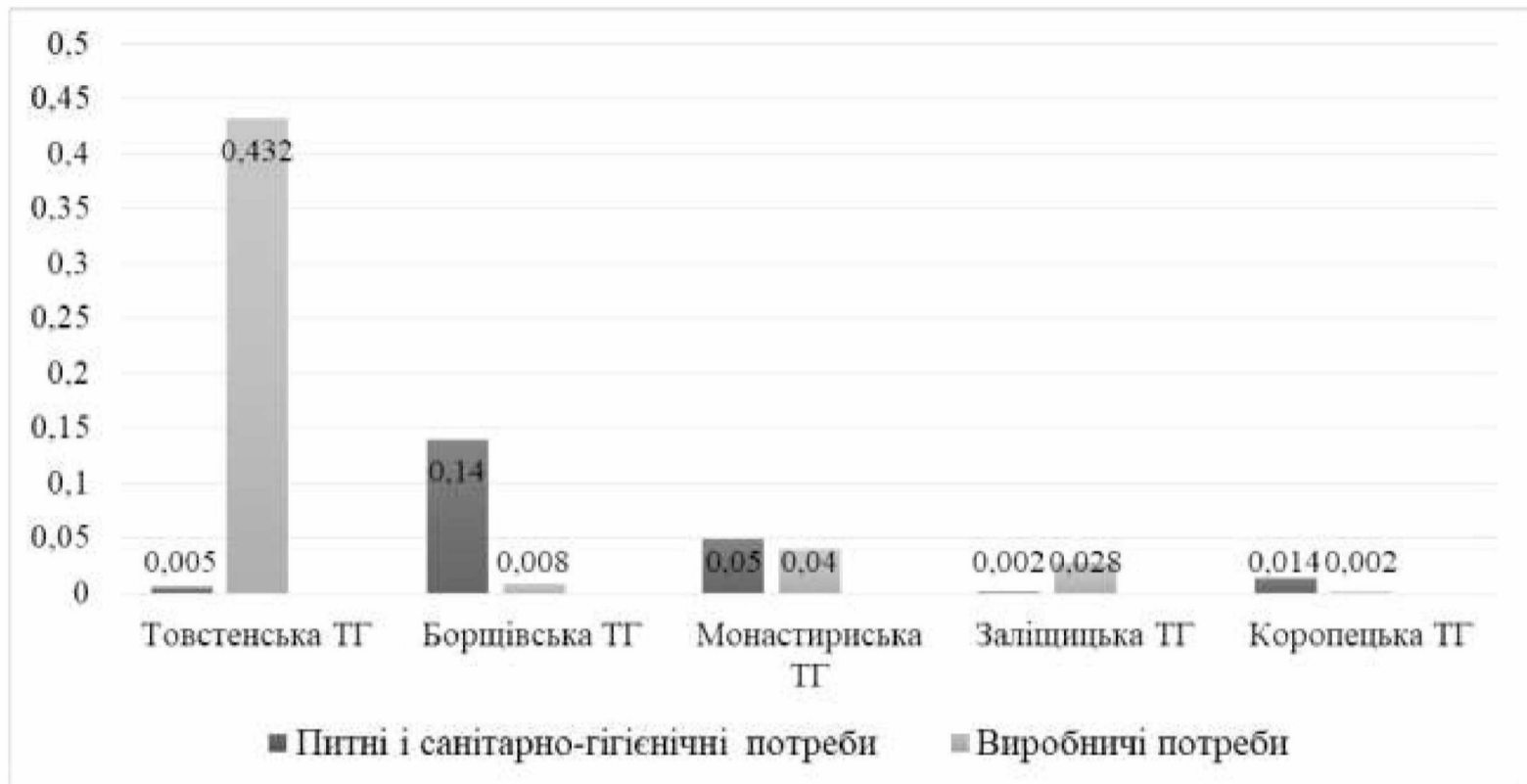

Рис. 3. Об'єми використання свіжої води у територіальних громадах Тернопільського Придністер'я, млн. м³

За обсягом водовідведення у межах Тернопільського Придністер'я лідирує Товстенська (0,118 млн. м³) і Борщівська (0,126 млн. м³) територіальні громади. Загалом, промисловими і комунальними підприємствами територіальних громад досліджуваної території у 2021 році було скинуто у поверхневі водні об'єкти 0,317 млн. м³ стічних вод. З яких 0,122 млн. м³ (38,5%) – забруднені зворотні води, весь цей обсяг забруднених стічних вод скинуто у Борщівській громаді, де відсутні очисні споруди. У Монастирській і Товстенській територіальних громадах скинуто 0,185 млн. м³ нормативно чистих зворотних вод без очистки. На очисних спорудах у межах Тернопільського Придністер'я у 2021 році було очищено лише 0,1 млн. м³ стічних вод, обсяг оборотного водокористування на досліджуваній території становив 0,185 млн. м³ води.

Отож, аналіз еколого-географічних особливостей водокористування територіальних громад Тернопільського Придністер'я показав, що найбільші обсяги водозабору, використання свіжої води та скидання стічних вод фіксуються у Товстенській територіальній громаді. Це зумовлено наявністю в межах громади виробничих потужностей харчової та легкої промисловості. Разом з тим на території Тернопільського Придністер'я, спостерігаються низькі показники оборотного водокористування та очистки зворотних вод. Відсутність очисних споруд на комунальних та промислових підприємствах досліджуваної території, негативно відображається на обсягах скидання забруднених стічних вод. Практика скидання зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, негативно впливає на якісні показники води у малих і середніх річках Тернопільського Придністер'я, які впадають у транскордонну річку Дністер. Тому перспективою вирішення проблеми раціонального використання водних ресурсів і підтримання екологічно безпечного стану вод у межах досліджуваної території є створення локальних очисних споруд безпосередньо у територіальних громадах або на підприємствах із великими обсягами водоспоживання.

Список використаних джерел: 1. Звіти водгоспу (форма 2ТП) за 2021 рік. Регіональний офіс водних ресурсів Тернопільської області. Тернопіль, 2022. 17 с. 2. Питуляк М., Питуляк М. Сучасний стан та особливості використання водних ресурсів Хмельницької області. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Географія, 2019, №2 (Вип. 47). С. 156–163. 3. Файюра В. Обґрунтування критичних меж антропогенного навантаження на водні екосистеми Тернопільської області. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України, 2014, №19. С. 58-63. 4. Царик Л. П., Царик П. Л., Кузик І. Р., Царик В. Л. Природокористування та охорона природи у басейнах малих річок: монографія. Вид. 2-ге доп. і перероб. Тернопіль: СМП «Тайп», 2021. 162 с. 5. Ljubomyr P. Tsaryk, Ivan P. Kovalchuk, Petro L. Tsaryk, Bogdan S. Zhdaniuk, Ihor R. Kuzyk. (2020). Basin systems of small rivers of Western Podillya: state, change tendencies, perspectives of nature management and nature protection optimization. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 29.(3), 606-620. 6. Чеболда І. Ю., Кузик І. Р. Водокористування населених пунктів Тернопільської області: сучасний стан та напрямки оптимізації. Міждисциплінарні інтеграційні процеси у системі географічної, туризмологічної та екологічної науки: матеріали II-ї міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 15 жовтня 2020 р.). Тернопіль: Вектор, 2020. С. 328- 335.

